

4

การพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ กรุงเทพมหานคร

Systems and Mechanisms Development to drive Community
Based Research (CBR) in Bangkok

ปรีชา ปิยจันทร์ เพ็ญประภา ภัทรานุกรม สุจิตรา สามัคคีธรรม และ ทฤทัย กมลศิริสกุล
Preecha Piyachan Phenprapha Pattaranukrom Sujitra Samukkethu and
Harutai Kamolsirisakul

การพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ กรุงเทพมหานคร¹

Systems and Mechanisms Development to drive Community Based Research
(CBR) in Bangkok

ปรีชา ปิยจันทร์² เพ็ญประภา ภัทรานุกรม³

สุจิตรา สามัคคีธรรม⁴ และ หฤทัย กมลศิริสกุล⁵

Preecha Piyachan Phenprapha Pattaranukrom

Sujitra Samukkethu and Harutai Kamolsirisakul

¹บทความนี้ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเกริก และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

²คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก 3 ถนนรามอินทรา แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220, ประเทศไทย.

E-mail : piyachan_pp@gmail.com

Faculty of Liberal Arts Krirk University 3 Ramintra Road Anusawari Bang Khen Bangkok 10220, Thailand.

E-mail : piyachan_pp@gmail.com

³คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก 3 ถนนรามอินทรา แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220, ประเทศไทย.

E-mail : phenprapha191@yahoo.com

Faculty of Liberal Arts Krirk University 3 Ramintra Road Anusawari Bang Khen Bangkok 10220, Thailand.

E-mail : phenprapha191@yahoo.com

⁴คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก 3 ถนนรามอินทรา แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220, ประเทศไทย.

E-mail : sujitra_640@hotmail.com

Faculty of Liberal Arts Krirk University 3 Ramintra Road Anusawari Bang Khen Bangkok 10220, Thailand.

E-mail : sujitra_640@hotmail.com

⁵คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก 3 ถนนรามอินทรา แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220, ประเทศไทย.

E-mail : harutai_k@yahoo.com

Faculty of Liberal Arts Krirk University 3 Ramintra Road Anusawari Bang Khen Bangkok 10220, Thailand.

E-mail : harutai_k@yahoo.com

Received : February 14, 2020 Revised : February 28, 2020 Accepted : March 2, 2020

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561” เป็นโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community Based Research-CBR) โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบ และติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ 2) เพื่อพัฒนาระบบและกลไกหนุนเสริม “นักวิจัยอาจารย์มหาวิทยาลัยเกริก” และ “นักวิจัยชุมชน” ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ 3) เพื่อค้นหารูปแบบการพัฒนา ติดตาม และสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา ศูนย์วิจัยนวัตกรรมเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองในอนาคต และ 4) เพื่อถอดบทเรียนชุดความรู้ระบบและกลไกการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก ภายใต้โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ เขตบางเขน เขตสายไหม เขตหลักสี่ และเขตดอนเมือง การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ชุดความรู้ในการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการติดตามหนุนเสริม การ

ถอดบทเรียนจากนักวิจัยชุมชนทั้งนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้านในโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ของมหาวิทยาลัยเกริก รวมถึงการศึกษาดูงานในพื้นที่ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ผลการศึกษาพบว่า ในการพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบ และติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยให้บรรลุเป้าหมายนั้น มหาวิทยาลัยได้มีการพัฒนาโครงการวิจัยในพื้นที่เขตบางเขน เขตสายไหม เขตหลักสี่ และเขตดอนเมืองตามลำดับ โดยทุกโครงการวิจัยในทุกพื้นที่สามารถดำเนินการสำเร็จตามเป้าหมาย ภายใต้การหนุนเสริมของทีมีวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีระบบและกลไกหนุนเสริมนักวิจัยชุมชน อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน กล่าวคือ การพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ของทีมีวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561(ทีมกลไกฯ (2)) ร่วมกับกับนักวิชาการอื่นๆ ผ่านเวทีการอบรมจากหน่วยงานที่สนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น รวมถึงการเรียนรู้จากเครือข่ายที่ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อนำมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนและหนุนเสริมอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญต้องมีการกำหนดพื้นที่เป้าหมายเพื่อพัฒนาโจทย์ในเชิงประเด็นร่วมกับภาคีเครือข่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในชุมชน โดยมีกระบวนการทำงานกับชุมชนเพื่อการบ่มเพาะนักวิจัยชุมชน ตลอดจนการพัฒนาให้เกิดเป็นหน่วยงานเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเฉพาะงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของชุมชนเมือง ซึ่งจะขับเคลื่อนเป็นศูนย์วิจัยนวัตกรรมเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองในอนาคต ทั้งนี้ การถอดบทเรียนชุดความรู้ระบบและกลไกในการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริกทำให้ทีมีวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) ได้ข้อเสนอแนะในการหนุนเสริมนักวิจัยชุมชนที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ : การพัฒนา; ระบบและกลไก; งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

Abstract

The research project titled “Systems and Mechanisms Development to drive Community Based Research (CBR) in Bangkok by Krirk University for the 2561 Fiscal Year” is a community-based research project that has the following objectives : 1) To develop CBR projects to be conducted in the responsible areas, follow up and support Krirk University’s community-based research to meet goals with high quality and efficiency, 2) To develop systems and mechanisms used to support “Krirk University’s academic researchers” and “Community-based researchers” doing concrete and efficient community-based research, 3) To search a model of developing, following up and supporting CBR in urban areas to be applied to guidelines for developing a Community-Based Innovation Research Center in urban areas in the future, and 4) To analyze lessons learned in terms of knowledge about systems and mechanisms used to support Krirk university’s community-based research which is part of the research projects responsible for the targeted areas such as Bang khen, Sai Mai, Lak Si and Don Mueang Districts. The approach used in this research study was an analysis and a synthesis of knowledge about systems and mechanisms development to drive

Krirk University's CBR in the form of following up and supporting lessons learned by community-based researchers, who are both academic researchers and community members participating in Krirk University's CBR projects. They also made a study visit to a CBR Coordination Center.

The researchers found that the University succeeded in developing CB research questions in responsible areas, following up and supporting the research projects to achieve their goals for the research projects in Bang khen, Sai Mai, Lak Si and Don Mueang Districts respectively. All research projects conducted in all areas met the targets supported by the mechanism team efficiently. The systems and mechanisms supporting the community-based researchers are clear and concrete. In other words, the learning potential development of the mechanism team in cooperation with other academic researchers trained by an agency supporting CBR and lessons learned from the networks working on CBR were useful and effective. As a result, all the knowledge gathered from various sources can be applied to the systems and mechanisms development for driving and supporting CBR continuously. Importantly, the mechanism team working with the community network partners is required to define a targeted area for developing an issue-oriented question. The mechanism team has a process of working with the communities for building community-based researchers and setting up an agency for learning exchange and disseminating CBR, especially CBR in urban areas.

The mechanism team greatly benefited from all the lessons learned in terms of knowledge about systems and mechanisms used to support Krirk university's community-based research. From the lessons learned the team was able to extract many suggestions for supporting community-based researchers that can be further applied appropriately and efficiently.

Keywords : The Development; Systems and Mechanisms; Community - Based Research

บทนำ

ในอดีตมหาวิทยาลัยเกริกได้มีการส่งเสริมการผลิตผลงานวิจัยของคณาจารย์ของโดยให้ความสำคัญในการสร้างผลงานวิจัยที่สร้างองค์ความรู้ตามศาสตร์หรือสาขาวิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยเกริกเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยทั่วไป หากแต่นับจากแผนพัฒนาของมหาวิทยาลัย ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2550 - 2554) ถึงแผนฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2560 - 2564) มหาวิทยาลัยได้ให้การสนับสนุนให้คณาจารย์พัฒนางานวิจัยร่วมกับชุมชนอย่างจริงจัง โดยให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของชุมชนและได้กำหนดแนวทางใหม่ในการทำงานวิจัยเพื่อชุมชน กล่าวคือให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในทุกกระบวนการเท่าที่ที่มิวิจัยจะทำได้ เพื่อให้ผลการวิจัยมีประโยชน์ในการนำไปใช้แก้ปัญหาชุมชน เริ่มตั้งแต่การส่งเสริมการทำวิจัยเป็นทีม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเป็นเวทีสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ผ่านระบบพี่เลี้ยงทั้งที่ทำวิจัยในทีมเดียวกันและการแลกเปลี่ยนระหว่างทีม มีการสำรวจปัญหาการพัฒนาโจทย์วิจัยจากชุมชน รวมถึงการให้ชาวบ้านเป็นผู้กลั่นกรองงานวิจัย ซึ่งการดำเนินการวิจัยในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม เมื่อปี พ.ศ. 2550 มีเป้าหมายมุ่งเน้นให้ “คน” ในชุมชนเข้าร่วมกระบวนการคิด ตั้งคำถาม วางแผน และทำวิจัยเพื่อหาคำตอบอย่างเป็นระบบ และเรียนรู้การทำงานวิจัยเป็น

เชิงปฏิบัติการจริง เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มุ่งเน้นให้ทำ “กระบวนการวิจัย” เป็น “เครื่องมือ” เพิ่มพลัง (Empowerment) หรือเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2555 ศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก ร่วมกับตัวแทนชุมชนและศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (โหนดสุวรรณภูมิ) ร่วมกันเพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยโจทย์วิจัยมาจากความต้องการของชาวบ้านหรือชุมชนอย่างแท้จริง โดยชาวบ้านนั้นเป็นผู้ที่มีบทบาทหลักในการร่วมกันแก้ไขปัญหาโดยใช้กระบวนการวิจัย ซึ่งมีคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยและโหนดสุวรรณภูมิ เป็นผู้หนุนให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาของชุมชนโดยชุมชนเอง ซึ่งทำมีการพัฒนาโจทย์งานวิจัยจำนวน 6 โครงการ ในประเด็นการใช้ประวัติศาสตร์ชุมชนเป็นเครื่องมือในการสร้างพลังความร่วมมือของคนสายคลองบางบัว การจัดการความรู้ทางการบัญชีและบริหารการเงิน การจัดการความรู้ การจัดทำบัญชีกองทุนเมือง แนวทางการจัดการขยะของเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน แนวทางการบริหารจัดการสวัสดิการเครือข่ายองค์กรชุมชน และแนวทางการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมโดยเครือข่ายพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมคลองบางบัว ซึ่งทั้ง 6 โครงการได้สำเร็จลุล่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 และผลจากข้อค้นพบจากการทำงานวิจัยชุมชนบางบัว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมของนักวิจัยที่เป็นชาวบ้านของชุมชนบางบัว อันได้แก่ ตัวนักวิจัยเกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถถ่ายทอดความรู้จากกระบวนการวิจัยไปสู่ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี และทำให้ชาวบ้านหรือชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการวิจัย เพื่อแก้ปัญหาชุมชนโดยชุมชนเอง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2558 ได้มีการขยายขอบเขตพื้นที่และขอบเขตเนื้อหาเชิงประเด็นที่ตอบสนองต่อพันธกิจด้านการพัฒนาระบบการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยและปัญหาของท้องถิ่นเพิ่มขึ้น รวมทั้งมีการทดลองนำร่องการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นโดยใช้ระบบและกลไกหน่วยวิจัยเพื่อชุมชนในมหาวิทยาลัยเกริก ส่งผลทำให้เกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตพื้นที่สายไหม 3 โครงการ ในประเด็นการพัฒนาและฟื้นฟูสวนเกษตรชุมชนเมือง แนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินธรณีสงสขของชุมชนอย่างมั่นคง และรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเขตสายไหม

ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยเกริก ได้ศึกษากระบวนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นผ่านโครงการแนวทางการพัฒนาระบบและกลไกหน่วยวิจัยเพื่อชุมชนในมหาวิทยาลัยเกริกในปี พ.ศ. 2559 ซึ่งทำให้เกิดข้อค้นพบต่อระบบและกลไกการขับเคลื่อนและหนุนเสริมการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทั้งนี้การสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริกโดยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัย ได้มุ่งเน้นการศึกษาพื้นที่เป้าหมายและการสร้างรูปธรรมโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อสร้างการเรียนรู้และพัฒนาระบบการเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ในปี 2560 ทีมวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) และศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก ได้ร่วมพัฒนาโครงการวิจัยกับคณาจารย์และนักวิจัยชาวบ้านเพื่อเปิดพื้นที่ในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในพื้นที่เขตหลักสี่ ซึ่งได้ลงนามทำสัญญาเรียบร้อยแล้ว จำนวน 3 โครงการ ในประเด็นรูปแบบการฟื้นฟูและสืบสานศิลปวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนเขตหลักสี่ การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มแม่บ้าน ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการบ้านมั่นคง และในปี 2561 ทีมวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) และศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก ได้ร่วมพูดคุยกับชาวชุมชนในเขตพื้นที่

ดอนเมืองเพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัย ซึ่งจากการระดมความคิดเห็นร่วมกันของสมาชิกชุมชนในเขตดอนเมืองพบว่า มีประเด็นที่เป็นปัญหาในชุมชนที่ต้องการหาคำตอบ ได้แก่ การดูแลผู้สูงอายุ การใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดทำบัญชี กิจกรรมของชุมชน และการบริหารงานของชุมชน และการถอดบทเรียนด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาเสพติดที่ดำเนินการได้สำเร็จจนได้รับรางวัลชนะเลิศของกรุงเทพมหานครของชุมชนสะพานปูน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาให้เกิดโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ที่รับผิดชอบ และติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ
2. เพื่อพัฒนาระบบและกลไกหนุนเสริม “นักวิจัยอาจารย์มหาวิทยาลัยเกริก” และ “นักวิจัยชุมชน” ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อค้นหารูปแบบการพัฒนา ติดตาม และสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเป็นศูนย์วิจัยนวัตกรรมเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองในอนาคต
4. เพื่อถอดบทเรียนชุดความรู้ระบบและกลไกในการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริกภายใต้โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ เขตบางเขน เขตสายไหม เขตหลักสี่ และเขตดอนเมือง

นิยามศัพท์เฉพาะ

ระบบและกลไก หมายถึง ระบบการทำงานด้านการสนับสนุนงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเกริก ที่ประกอบด้วยระบบย่อยๆหลายระบบรวมกันและทำงานร่วมกันซึ่งจะต้องมีการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประโยชน์หรือวัตถุประสงค์ร่วมกันหรืออย่างเดียวกัน เช่น ระบบการสนับสนุน ระบบดำเนินการวิจัย เป็นต้น

หน่วยวิจัยต้นแบบเพื่อชุมชน หมายถึง หน่วยงานด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัยเกริก ที่ได้มีการนำเครื่องมือการวิจัยแบบ CBR มาใช้ในการดำเนินงานวิจัยชุมชน เกิดเป็นหน่วยวิจัยที่มีการดำเนินงานสนับสนุนให้นักวิชาการและชุมชนสามารถทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชนได้

พื้นที่ดำเนินการวิจัย

พื้นที่ที่ใช้เพื่อการดำเนินงานทั้งโครงการวิจัยที่เสร็จสมบูรณ์และโครงการที่อยู่ในระยะดำเนินการภายใต้การขับเคลื่อนของทีมนักวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) และศูนย์วิจัยและพัฒนา ประกอบด้วยพื้นที่ใน 4 เขตของกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ชุมชนบางบัวเขตบางเขน ชุมชนพูนทรัพย์ ชุมชนดวงมณี และชุมชนวัดหนองใหญ่ เขตสายไหม ชุมชนร่วมพัฒนา ชุมชนริมคลองเปรมประชากร และพื้นที่เขตหลักสี่และชุมชนสะพานปูน ชุมชนโกสุ่มรวมใจ 3 และชุมชนบูรพา 18 เขตดอนเมือง

ระยะเวลาดำเนินงาน

ตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ 2561 ถึง เดือน เมษายน 2562 รวมเป็นเวลา 15 เดือน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community- Based Research : CBR) ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การพัฒนาระบบและกลไกเพื่อการพัฒนาโครงการวิจัย ได้ใช้รูปแบบการพัฒนาโจทย์งานวิจัยของพื้นที่บางเขนและสายไหมเพื่อพัฒนาโจทย์ในเขตพื้นที่หลักสี่ โดยมีทีมนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้าน ร่วมกันพัฒนาโจทย์วิจัย และเป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษาตั้งแต่การกำหนดพื้นที่การวิจัยที่ได้ประสานกับสำนักงานเขตของพื้นที่ การร่วมค้นหาประเด็นเพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัย การสร้างทีมนักวิจัยจนทำให้เกิดความชัดเจนของปัญหาการวิจัยที่ผ่านการถกกรองจากทีมนักวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) และศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก โดยได้นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ทั้งนี้ การพัฒนาโจทย์งานวิจัย ได้ดำเนินการผ่านกิจกรรมต่างๆโดยได้ร่วมประชุมและแลกเปลี่ยนเพื่อให้การพัฒนาโจทย์งานวิจัยสอดคล้องกับปัญหาของชุมชนและความต้องการในการร่วมมือแก้ไขปัญหาโดยนักวิจัยชุมชน อีกทั้งร่วมกันปรึกษารื้อกับนักวิจัยอาจารย์พร้อมทั้งติดตามความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

2. กิจกรรมติดตามสนับสนุนโครงการวิจัย ได้ติดตามโครงการวิจัยของพื้นที่เขตหลักสี่เพื่อให้เป็นไปตามกรอบระยะเวลาในการส่งผลงานโดยการร่วมประชุมและติดตามการทำงานของโครงการวิจัยดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผลงานวิจัยผ่านการให้ความเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

3. การพัฒนาระบบและกลไกหนุนเสริม เพื่อหนุนเสริมนักวิจัยชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับมหาวิทยาลัยอื่นๆที่มีประสบการณ์การทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเฉพาะการทำงานร่วมกับเครือข่ายพี่เลี้ยงเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของนักวิจัยชุมชน ได้แก่ โหนดสุวรรณภูมิ อีกทั้งเข้าร่วมแลกเปลี่ยนในเวทีพี่เลี้ยงต่างพื้นที่เพื่อนำความรู้และประสบการณ์มาถ่ายทอดให้กับนักวิจัยชุมชนในมหาวิทยาลัย

3.1 กิจกรรมการหนุนเสริมเพื่อเพิ่มศักยภาพนักวิจัยชุมชน จัดอบรมนักวิชาการกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อให้คณาจารย์ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นโดยวิทยากรภายนอกที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และการอบรมเติมความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยหัวหน้าทีมนักวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) นอกจากนี้ มีการให้ความรู้ความเข้าใจในกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยเฉพาะเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักวิจัยชุมชน ตามที่โครงการวิจัยฯร้องขอ

3.2 กิจกรรมการหนุนเสริมระบบและกลไก ร่วมประชุมเครือข่ายผู้ประสานงานและพี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นระหว่างโหนดในพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคตะวันตก

4. กิจกรรมการสร้างเครือข่ายนักวิจัยอาจารย์เพื่อการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น ประชุมเครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อสร้างเครือข่ายนักวิชาการในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ สถาบันการจัดการแห่งแปซิฟิก สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ และมหาวิทยาลัยราชพฤกษ์และร่วมแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับนักวิจัยที่สนใจจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

5. การถอดบทเรียนชุดความรู้ระบบและกลไกการสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีการถอดบทเรียนการหนุนเสริมของทีมีวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมีกลไกฯ (2)) ต่อโครงการวิจัยพื้นที่เขตหลักสี่จำนวน 3 โครงการ ตั้งแต่ระยะก่อนเริ่มโครงการ และระหว่างดำเนินโครงการ

6. การจัดเวทีคืบข้อมูลสู่ชุมชนในพื้นที่ที่ดำเนินโครงการวิจัย อันประกอบด้วย พื้นที่เขตบางเขน เขตสายไหมและเขตหลักสี่ เพื่อคืบข้อมูลสู่ชุมชนและรับฟังความคิดเห็นต่อการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นระหว่างมหาวิทยาลัยเกริกกับชุมชนเพื่อคืบข้อมูลผลการศึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

7. กิจกรรมการศึกษาดูงาน มีการศึกษาดูงานระบบและกลไกการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยมีการศึกษาดูงานที่ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสตูลเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

8. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำเป็นชุดความรู้ระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ได้วิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจากพื้นที่เป้าหมายของโครงการวิจัยที่ดำเนินการเสร็จแล้ว โครงการที่อยู่ระหว่างการพิจารณาข้อเสนอโครงการ และโครงการที่อยู่ระหว่างการดำเนินงาน เพื่อใช้เป็นชุดความรู้ต่อระบบและกลไกในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้ดำเนินการเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการพัฒนาโครงการวิจัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตั้งแต่ระยะการค้นประเด็นหรือโจทย์ปัญหาการวิจัยในพื้นที่เป้าหมาย กระบวนการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนตั้งแต่การสร้างทีมนักวิจัย การดำเนินงานตามกระบวนการงานวิจัยตั้งแต่ระยะต้นน้ำ กลางและปลายน้ำว่ามีระบบและกลไกเกิดขึ้นอย่างไร เพื่อนำมาเป็นเครื่องมือในการถอดเป็นชุดความรู้ระบบและกลไกในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก ทั้งนี้ ได้ให้ความสำคัญกับหน่วยงานที่เป็นต้นแบบต่อการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จในหลากหลายมิติมาเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบและกลไกในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริกให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเชิงระบบแนวคิดการมีส่วนร่วมและแนวคิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น/ชุมชน

Barry Richmond (1976) ได้ให้นิยาม “การคิดเชิงระบบ” ว่าเป็นศิลปะและวิทยาศาสตร์ของการอ้างอิงที่เชื่อถือได้เกี่ยวกับลักษณะการทำงานโดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้วยความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ส่วน วิกรม รักรักษ์ปวงชน (2550) ได้ให้ความหมาย การคิดเชิงระบบในลักษณะแคบว่าเป็นการคิดอย่างมีเหตุผลในการจัดระเบียบข้อมูลหรือความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ให้มีระเบียบหรือกระบวนการที่ชัดเจนรวมถึง ข้อทิพย์ บรมธนรัตน์ (2558) ได้ให้ความหมายของการคิดเชิงระบบว่า หมายถึง การคิดที่มีความเข้าใจเชื่อมโยง มีความเชื่อในทฤษฎีระบบเป็นพื้นฐานในสมอง คนปกติมีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบในสรรพสิ่งที่มีอยู่ในโลกที่สอดคล้องกับทฤษฎีระบบอยู่แล้ว เพียงแต่ความสามารถในการทำดีในระดับของความเข้มข้นของระบบแตกต่างกัน

ส่วนแนวคิดการมีส่วนร่วม นั้น ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2554) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการควบคุมการใช้และกระจาย

ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม

ในขณะที่งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น/ชุมชน (2547 : 11) ได้กล่าวถึงแนวคิดของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นว่า “มุ่งเน้นให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมกระบวนการคิด ตั้งคำถามวางแผนและทำวิจัยเพื่อหาคำตอบอย่างเป็นระบบและเรียนรู้จากการทำงานวิจัยที่เป็นเชิงปฏิบัติการจริง (Action Research) เพื่อตอบคำถามหรือความสงสัย บางอย่างโดยมีการแยกประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการค้นหา ข้อมูล ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการวางแผน การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำ ก็จะมีการทบทวนความก้าวหน้า วิเคราะห์ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ ในที่สุดก็จะสามารถสรุปบทเรียน เพื่อตอบคำถามที่ตั้งไว้ แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ทั้งหมดนี้ดำเนินการโดยชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้สงสัย นั่นเอง โดย ศรีศักดิ์ วัลลิโกดม (อ้างถึงใน กาญจนา ทองทั่ว, 2552) ได้ให้คำนิยามของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นว่า “เป็นการสร้างตัวตนของคนในท้องถิ่น เป็นงานของคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น เป็นงานวิจัยอย่างแท้จริง ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันทั้งคนนอกและคนใน คนนอกจะต้องเข้าไปเรียนรู้และเสริมสร้างสนับสนุนการวิจัยของคนใน ทำให้เห็นความสัมพันธ์ของคนกับคน คนกับธรรมชาติ” อีกทั้ง บัญชร แก้วส่อง (2558) กล่าวถึง งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community-Based Research : CBR) ว่า “เป็นการวิจัยแนวใหม่ของสังคม การวิจัยแนวนี้ต้องการการมีส่วนร่วม (Participation) ของคนที่เกี่ยวข้องและมีความปรารถนาอยากจะถูกชี้แนะมาหาทางเลือกทางรอดของการแก้ปัญหาของตน/ชุมชนเองโดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งแน่นอนว่าต้องมีกลไกการเกื้อหนุนให้ คนเหล่านี้ ได้ช่วยกันพัฒนาโจทย์วิจัยที่คมชัดลึก และออกแบบการหาความรู้พื้นฐานบริบทและประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่นเพื่อจะได้เข้าใจปรากฏการณ์ของชุมชนอย่างแท้จริง รวมถึงการออกแบบการปฏิบัติการร่วมกันเพื่อการแก้ปัญหาเหล่านั้นด้วย”

จากคำนิยามดังกล่าวข้างต้น จึงหมายความว่า งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในกระบวนการวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นด้วยการร่วมคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และร่วมกันค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบ จากการลงมือปฏิบัติจริง (Action Research) ซึ่งทำให้คนในชุมชนที่เป็นเจ้าของปัญหา เจ้าของพื้นที่ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาหรือพื้นที่ และต้องมีใจปรารถนาอยากจะถูกชี้แนะมาค้นหาความรู้ร่วมกับคนอื่นเพื่อการแก้ปัญหาของชุมชนเองมาร่วมในกระบวนการวิจัยมาร่วมกันเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เข้าใจตนเองว่าชุมชนเป็นใคร ชุมชนมาจากไหน ชุมชนจะไปไหนและต้องร่วมค้นหาทางเลือกผ่านกระบวนการปฏิบัติการเพื่อหาทางออกในการแก้ไขปัญหาชุมชนของตนเองที่เหมาะสม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กาญจนา ทองทั่ว และคณะ (2553) ศึกษารูปแบบในการขับเคลื่อนหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในระบบการทำวิจัยของมหาวิทยาลัย กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พบว่า รูปแบบในการขับเคลื่อนหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในระบบการทำงานวิจัยของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีนั้น ในกรณีของนักวิชาการมีเทคนิคและกระบวนการที่หลากหลาย เช่น การหาพื้นที่วิจัยในการพัฒนาโจทย์ต้องหาพื้นที่ที่มีประเด็นเหมาะสมกับศาสตร์และความสนใจของนักวิชาการที่จะทำวิจัย ทั้งนี้ ทิพวัลย์ สีสันท์ (2555) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบและกลไกสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เหมาะสมกับพื้นที่ภาคกลาง ตะวันออกและตะวันตก พบว่า แนวทางการพัฒนาศาสตร์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของศูนย์ประสานงานในพื้นที่ภาคกลาง ตะวันตก และตะวันออกต้องให้ความสำคัญกับการก่อเกิดและพัฒนาการของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ระบบและกลไก พื้นที่

ขับเคลื่อนงานวิจัย ประเภท จำนวนและงบประมาณของโครงการวิจัย รวมถึงประเด็นการขับเคลื่อนและยุทธศาสตร์ในการทำงานของศูนย์ประสานงาน นอกจากนี้ยังพบว่ารูปแบบการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่มีคุณภาพ ตลอดจนการทำงานวิจัยสู่การสื่อสารสังคมและขับเคลื่อนนโยบายต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ การบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น การพัฒนาศักยภาพกลไกในการดำเนินงาน โดยเฉพาะทีมศูนย์ประสานงานหรือ node รวมถึงการขยายผลและการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของภาคกลาง ตะวันออกและตะวันตกนอกจากนี้ ศุภลักษณ์ วิริยะสุนทร (2556) ได้ศึกษาการพัฒนา กลไกการจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของศูนย์ประสานงานในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง พบว่า การสร้างเครือข่ายเพื่อผสมผสานพลังความร่วมมือ ร่วมใจจากทุกภาคีเครือข่าย ที่เกี่ยวข้องให้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนในระดับ “แนวราบ” ที่ “เท่าเทียม” ถือเป็นกลยุทธ์สำคัญ โดยมีวงจรชีวิตเป็นลำดับขั้น คือ ระยะก่อตัว ขยายตัว รุ่งเรือง ถดถอยและฟื้นตัว ส่วนความสำเร็จหรือความล้มเหลวของเครือข่ายขึ้นอยู่กับตัวแปรที่สำคัญ คือ “ภาวะผู้นำของเครือข่าย” ซึ่งต้องเป็นผู้นำโดย “บทบาท” ไม่ใช่ “ตำแหน่ง” โดยรูปแบบการหนุนเสริมไม่มีสูตรตายตัวและมีตัวแปรที่หลากหลายมีความเป็นพลวัตสูงจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนและกำหนดแนวทางหรือยุทธศาสตร์ในการหนุนเสริมอยู่เสมอ ส่วนผลการพัฒนาศักยภาพของชุมชน พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจจากการให้บริการโฮมสเตย์ และการขยายผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่วนในด้านสังคมพบว่าชาวบ้านมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพิ่มความมั่นใจในตนเอง ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังพบว่ามีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคณาจารย์นักศึกษาและชุมชน ก่อให้เกิดพหุปัญญาด้านธรรมาภิบาลชีวิตและด้านจิตวิญญาณแห่งชีวิต ทำให้อาจารย์ลดบทบาทจากการสั่งสอนมาเป็นผู้อำนวยการการเรียนรู้ โดยการออกแบบการเรียนรู้ร่วมกัน

ผลการศึกษา

การพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย

1. การพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบ และติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

(1) การพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบมหาวิทยาลัยเกริก เป็นมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งเดียวที่มีฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นทำหน้าที่ขับเคลื่อนภายใต้ศูนย์วิจัยและพัฒนา โดยทำงานร่วมกับทีมวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ) (2) เพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปีพ.ศ. 2555 จนถึงปัจจุบันจึงทำให้เกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เป็นรูปธรรมและเกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนพื้นที่เป้าหมายโดยเฉพาะโครงการวิจัยที่ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ชุมชนบางบัว เขตบางเขน และชุมชนพุนทรัพย์ เขตสายไหม ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมา ทีมวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ) (2) และศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก ได้ใช้กระบวนการพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยใช้แนวทางของโครงการวิจัยที่ประสบความสำเร็จมาเป็นแนวทางในการพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่มาอย่างต่อเนื่อง

(2) การติดตามและสนับสนุนโครงการวิจัยให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพทีมวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ

2561 (ทีมกลไกฯ (2)) ร่วมกับศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก ได้ดำเนินกระบวนการกำกับติดตาม เพื่อการสร้างทีมนักวิจัยโดยการเสาะหานักวิจัยอาจารย์ที่มีศักยภาพและมีใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับ ชาวบ้านอีกทั้งการเสาะหาตัวแทนสมาชิกชุมชนที่มีกระบวนการคิดแบบจิตอาสาเพื่อทำงานชุมชนและมีใจพร้อม ที่จะทำงานร่วมกับนักวิจัยอาจารย์ ทั้งนี้ในกระบวนการดำเนินงานวิจัยที่มิวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) และศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก ได้กำกับติดตามการทำงานของนักวิจัยชุมชนให้เป็นไปตามข้อเสนอโครงการวิจัย โดยโครงการของพื้นที่เขตสายไหมที่ดำเนินการเสร็จสมบูรณ์ได้จัดเวทีนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เพื่อให้ความเห็นและข้อเสนอแนะซึ่งนักวิจัยชุมชนจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ให้ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยผ่านความเห็นจากทีมวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) เรียบร้อยแล้ว ส่วนโครงการของพื้นที่เขตหลักสี่ที่มิวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) และศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก ได้ติดตามความก้าวหน้าของโครงการในระยะร้อยละ 50 โดยได้จัดเวทีการนำเสนอความก้าวหน้าของโครงการวิจัยต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อปรับแก้รายงานความก้าวหน้าผ่านความเห็นจากทีมวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) ก่อนส่งให้ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) พิจารณาและโครงการในเขตพื้นที่เขตดอนเมืองที่มิวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) และศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก ได้มีการติดตามและมีส่วนร่วมกับนักวิจัยชุมชนตั้งแต่ขั้นตอนการพัฒนาโจทย์งานวิจัย การสร้างทีมนักวิจัย และการจัดทำข้อเสนอโครงการวิจัยและได้จัดเวทีการนำเสนอข้อเสนอโครงการวิจัยต่อผู้ทรงคุณวุฒิ และปรับแก้ข้อเสนอโครงการวิจัยผ่านความเห็นจากทีมวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) และได้ส่งข้อเสนอโครงการวิจัยไปยัง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เพื่อรอการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิต่อไป

2. การพัฒนาระบบและกลไกหนุนเสริม “นักวิจัยอาจารย์มหาวิทยาลัยเกริก” และ “นักวิจัยชุมชน” ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยเกริก โดยทีมวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) และศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริก ได้มีการหนุนเสริมการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นต่อนักวิจัยชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยการร่วมปรึกษาหารือ กำกับและติดตามกระบวนการทำงานของนักวิจัยชุมชนร่วมสังเกตการณ์และให้ข้อเสนอแนะแก่นักวิจัยชุมชนอีกทั้งมีการอบรมให้ความรู้โดยวิทยากรภายนอกที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในด้านกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อให้ นักวิจัยได้มีอาวุธทางปัญญาทางระเบียบวิธีวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และอื่นๆ นอกจากนี้ ได้หนุนเสริมให้นักวิจัยได้เข้าร่วมประชุมสัมมนากับมหาวิทยาลัยเครือข่ายเพื่อเรียนรู้ในกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ทีมวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) ได้มีการอบรมให้ความรู้แก่นักวิจัยชุมชนเป็นระยะๆ ทั้งนี้เพื่อการเพิ่มศักยภาพแก่นักวิจัยชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นต่อการผลิตผลงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

3. การค้นหารูปแบบการพัฒนา ติดตาม และสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเป็นศูนย์วิจัยนวัตกรรมเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองในอนาคต สามารถสรุปได้ ดังนี้

(1) การพัฒนาศักยภาพที่มิวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนา ติดตามและการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองของมหาวิทยาลัยเกริก จำเป็นต้องสร้างศักยภาพในการเรียนรู้กับนักวิชาการผ่านเวทีการอบรมจากหน่วยงานที่สนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและการทำงานผ่านเครือข่ายที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง

(2) มีพื้นที่เป้าหมายเพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัยในเขตเมืองอย่างต่อเนื่องโดยมีการตั้งเป้าหมายในการจัดการปัญหาชุมชนในเชิงประเด็นกับกลุ่มคน กลุ่มอาชีพที่หลากหลายในพื้นที่เป้าหมาย โดยการร่วมพูดคุยกับสำนักงานเขตพื้นที่ประเด็นชุมชน และคณะกรรมการชุมชน เพื่อค้นหาประเด็นที่เป็นปัญหาของชุมชนที่แท้จริง

(3) มีกระบวนการทำงานกับชุมชนโดยเฉพาะชาวบ้าน ที่ใช้หลักการพหุชาชวบ้าน ชวนคิด ชวนทำ โดยใช้ระยะเวลาที่เหมาะสมเพื่อการบ่มเพาะนักวิจัยชาวบ้านอีกทั้งขยายกลุ่มคนในชุมชนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และทำให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่ม รวมถึงการขับเคลื่อนองค์กรชุมชนในพื้นที่เป้าหมายให้เป็นองค์กรที่จัดการตนเองได้ ในขณะเดียวกันทีมวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) ต้องทำหน้าที่เป็นทีมพี่เลี้ยงเพื่อขยายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมืองกับมหาวิทยาลัยอื่นๆ ด้วย

(4) มีแนวทางการพัฒนาให้เกิดเป็นหน่วยงานเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมือง โดยทีมวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) และศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริกต้องปรับปรุงห้องปฏิบัติการวิจัยของศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกริกให้เป็นหน่วยงานดังกล่าว ซึ่งปัจจุบันได้มีผลงานวิจัยและงานวิชาการด้านการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่สามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ของอาจารย์ที่สนใจในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีโครงการจัดท้าวิตทัศน์ในแต่ละพื้นที่เป้าหมายเพื่อให้เห็นถึงกระบวนการและความสำเร็จของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และนำเสนอต่อผู้ที่สนใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในเขตเมือง

4. การถอดบทเรียนชุดความรู้ระบบและกลไกในการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก ภายใต้โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่รับผิดชอบในเขตพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ เขตบางเขน เขตสายไหม เขตหลักสี่ และเขตดอนเมือง ได้ถอดบทเรียนจากนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เขตหลักสี่ เพื่อสะท้อนกระบวนการหนุนเสริมการทำงานของทีมิวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) ต่อนักวิจัยในโครงการฯ ในระยะต่างๆ ทั้งระยะเริ่มโครงการ และระยะระหว่างดำเนินโครงการโดยรับฟังข้อเสนอแนะของนักวิจัยชุมชนต่อบทบาทของทีมิวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) หรือพี่เลี้ยงที่มีต่อการทำงานของนักวิจัยชุมชน กระบวนการทำงานร่วมกันของนักวิจัยอาจารย์ นักวิจัยชาวบ้าน รวมทั้งการทำงานร่วมกับชาวบ้านในชุมชน ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นและข้อเสนอแนะต่างๆ ในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นผลจากการถอดบทเรียน พบว่าในระยะเริ่มโครงการทีมิวิจัยการพัฒนาระบบและ

กลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) และ ศูนย์วิจัยและพัฒนาได้ร่วมช่วยกันขับเคลื่อนอาจารย์ที่สนใจเพื่อทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อีกทั้งมีการร่วมประชุม พูดคุยกับสมาชิกชุมชนเกี่ยวกับปัญหาชุมชนเพื่อพัฒนาโจทย์วิจัย ทั้งนี้ทีมวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) ได้ร่วมประชุม กับทีมอาจารย์และชาวบ้านที่สนใจในการกำหนดประเด็นในการพัฒนาโจทย์งานวิจัยเพื่อร่วมค้นหาโจทย์/ ประเด็นในพื้นที่เป้าหมายโดยการร่วมประชุมกับชุมชนแต่ละโครงการประมาณ 3 - 4 ครั้งก่อนได้โจทย์วิจัย ในพื้นที่เขตหลักสี่ 3 โครงการ และโจทย์ในพื้นที่เขตดอนเมือง 3 โครงการ และเมื่อเข้าสู่ระยะดำเนินโครงการ ผลจากการถอดบทเรียนทำให้ทีมวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัย เกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) พบว่า นักวิจัยหน้าใหม่ที่ขาดการเติมความรู้ในกระบวนการ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอีกทั้งนักวิจัยที่ต้องทำงานกับภาคีเกี่ยวข้องหลายภาคส่วน แต่ขาดการเชื่อมประสานการ ทำงานที่ชัดเจน และกระบวนการทำงานของนักวิจัยอาจารย์กับนักวิจัยชาวบ้านในโครงการวิจัยไม่ชัดเจน ไม่ ค่อยแจ้งกิจกรรมให้ทีมวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปี งบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) ได้รับทราบ ส่งผลต่อกรอบระยะเวลาในการทำงานไม่สัมพันธ์กับปริมาณ ภาระงานโดยทีมนักวิจัยกลุ่มนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะในการหนุนเสริมของทีมนักวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) โดยให้มีการร่วม สังเกตการณ์การทำงานและเป็นพี่เลี้ยงเหมือนอยู่ในโครงการอย่างใกล้ชิด รวมถึงช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของ โครงการวิจัย ซึ่งทีมนักวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปี งบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) ต้องปรับเปลี่ยนการติดตามและการหนุนเสริมให้เข้มข้นขึ้น

สำหรับทีมนักวิจัยที่มีประสบการณ์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นผลของการถอดบทเรียนพบว่า การทำงานมีความ ก้าวหน้าตามเป้าหมายที่กำหนดมีแผนการทำงานชัดเจนและแจ้งทีมนักวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อน งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) เพื่อร่วมสังเกตการณ์ ทำงานเป็นระยะๆทำให้เห็นกระบวนการทำงานระหว่างนักวิจัยอาจารย์กับนักวิจัยชาวบ้านและชาวบ้านใน ชุมชนและไม่มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในกระบวนการหนุนเสริมของทีมนักวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อน งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไกฯ (2)) ต่อนักวิจัยชุมชนแต่อย่าง ใด นอกจากนี้ยังพบว่า ในพื้นที่โครงการที่ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งประกอบด้วยชุมชนบางบัว เขตบางเขน ชุมชนพูนทรัพย์ เขตสายไหม ชุมชนได้มีการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม ดังนี้

(1) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักวิจัยชุมชน พบว่า นักวิจัยชาวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงในด้ว นการให้ความร่วมมือในกิจกรรมของชุมชน สามารถนำเสนอความคิดเห็นเพื่อการแลกเปลี่ยนแปลง ก่อให้เกิด แนวทางในการแก้ปัญหาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(2) การเปลี่ยนแปลงในพื้นที่เป้าหมาย พบว่า ในพื้นที่เป้าหมายมีการเปลี่ยนแปลงในด้านกายภาพ หลากหลายรูปแบบ เช่น ชุมชนบางบัว เขตบางเขน มีการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนดีขึ้น ชุมชนพูนทรัพย์ เขตสายไหม มีการใช้ประโยชน์ที่ดินรกร้างว่างเปล่าของชุมชนในการทำสวนเกษตรชุมชน รวมถึงชุมชนหลัง แพลตร่วมพัฒนาเขตหลักสี่ มีการเปลี่ยนแปลงเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันระหว่าง นักวิจัยอาจารย์กับนักวิจัยชาวบ้าน เป็นต้น

สรุปและอภิปรายผล

การพัฒนาาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก เป็นการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อหาทางเลือกให้คนในท้องถิ่นหรือชุมชนได้ลุกขึ้นมาแก้ปัญหาในชุมชนของตนเองโดยมีคณาจารย์ หรือนักวิชาการ เป็นผู้มีส่วนร่วมที่สำคัญในการร่วมแก้ปัญหา ทั้งนี้ ถ้าระบบและกลไกในการขับเคลื่อนนักวิจัยที่เข้มแข็งก็จะส่งผลให้เกิดกระบวนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของนักวิจัยอาจารย์ และนักวิจัยชาวบ้านได้ดำเนินงานไปตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ บัญชีรณรงค์ (2558) ที่มีความเห็นว่าการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นต้องมีกลไกการเกื้อหนุนให้คนในชุมชนได้ช่วยกันพัฒนาโจทย์วิจัยที่คมชัดลึก และออกแบบการหาความรู้บนฐานบริบทและประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่นเพื่อจะได้เข้าใจปรากฏการณ์ของชุมชนอย่างแท้จริง รวมถึงการออกแบบการปฏิบัติการร่วมกันเพื่อการแก้ปัญหาเหล่านั้นด้วย อีกทั้งยังชี้ให้เห็นว่าการขับเคลื่อนการวิจัยมีกลไกที่เรียกว่าพี่เลี้ยง หรือ หน่วยประสานงาน (Node) เป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยให้การวิจัยมีคุณภาพตอบโจทย์ปัญหาที่ต้องการแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงประเด็น

นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับแนวคิดของ กาญจนา แก้วเทพ (2553) ที่ว่า นอกจากนี้การออกแบบโครงสร้างและกลไกเพื่อการหนุนช่วยกระบวนการทำงานที่มีระบบพี่เลี้ยง/โหนด/ศูนย์ประสานงานจะเป็นกลไกหนุนเสริมเพื่อขับเคลื่อนการวิจัย เพราะกลไกเหล่านี้จะมีความยืดหยุ่นเมื่อนักวิจัยลงมือทำตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการทำวิจัย และคุณค่าสำคัญของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นคือเป็นกลไกใหม่ในการกระจายปัญญาสู่ท้องถิ่น การวิจัยเพื่อท้องถิ่นถือเป็นเครื่องมือขยายโอกาสทางการวิจัยและเป็นกลไกใหม่ที่ช่วยให้มีการกระจายความรู้และปัญญาให้แก่ชาวบ้านตามท้องถิ่นต่างๆ การวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นสหวิทยาการและการบูรณาการสูง โดยการดำเนินการวิจัยมีนักวิชาการจากหลากหลายสาขาวิชามาทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะการวิจัยที่เริ่มจากปัญหาชุมชนเป็นหลัก นอกจากนี้การวิจัยเพื่อท้องถิ่นยังได้นำกระบวนการจัดการความรู้มาทดแทนการอ่านทบทวนวรรณกรรมเพื่อให้ได้รับความรู้เพิ่มเติมก่อนหรือระหว่างทำวิจัย อาจเป็นในรูปแบบการจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนระหว่างผู้มีประสบการณ์ การศึกษาดูงาน หรือการเชิญวิทยากรมาเล่าถึงประสบการณ์ที่สำคัญงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเน้นที่การใช้ประโยชน์ได้จริงเนื่องจากเป็นงานวิจัยที่เริ่มจากปัญหาชีวิตของชาวบ้านนักวิจัย รวมถึงการคิดค้นหาวิธีแก้ปัญหางานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงต้องเป็นในลักษณะ “Research and Development หรือ Development and Research” และที่สำคัญต้องมีการสร้างความเข้าใจร่วมกันในหมู่ทีมวิจัยตลอดเส้นทางการทำวิจัย

ดังนั้น กระบวนการในการพัฒนาระบบและกลไกในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัย จึงนับเป็นกลไกที่สำคัญที่จะผลักดันและหนุนเสริมการทำงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการทางด้านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งทำให้ผลงานวิจัยที่เกิดขึ้นของนักวิชาการในมหาวิทยาลัยได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นยังให้ความสำคัญในการถอดบทเรียนของโครงการวิจัยเพื่อนำแนวคิดและข้อเสนอแนะของนักวิจัยชุมชนมาใช้ปรับกระบวนการทำงานของทีมงานเพื่อการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัย โดย กาญจนา แก้วเทพ (2553) ได้กล่าวถึงการถอดบทเรียนหรือการสรุปบทเรียนว่าเป็นการแสวงหาความรู้แนวการจัดการความรู้ ซึ่งถือว่า ความรู้ที่แท้จริงนั้นเกิดจากการลงมือปฏิบัติ จึงต้องมีการสกัดเก็บสะสมความรู้ ซึ่งเรียกว่า การสรุปบทเรียนหรือการถอดบทเรียน เป็นการประมวลความเข้าใจร่วมกันหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการวิจัยแล้ว

กล่าวโดยสรุป ระบบและกลไกในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยเกริกจึงเป็นกลไกสำคัญ ต่อการขับเคลื่อนให้นักวิชาการทำงานร่วมกับชาวบ้านเพื่อแก้ปัญหาในท้องถิ่นหรือชุมชนได้จริง ซึ่งนับได้ว่างานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากข้อค้นพบของชุมชนเองและสามารถนำไปใช้เพื่อการแก้ปัญหาได้

ข้อเสนอแนะ

ในการพัฒนาระบบและกลไกในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก มีข้อเสนอแนะในการดำเนินการในระยะต่อไป ประกอบด้วย

1. ในการพัฒนาโจทย์งานวิจัย แต่เดิมได้มีการพัฒนาโจทย์ในพื้นที่เป้าหมายเป็นรายโครงการ และแยกเป็นเขตพื้นที่เฉพาะ จึงทำให้ข้อค้นพบจากงานวิจัยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เป้าหมายเพียงบางประเด็นที่ไม่เกิดผลกระทบมูกว้างต่อชุมชนเมืองโดยรวม ดังนั้นพัฒนาโจทย์งานวิจัย จึงต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาโจทย์งานวิจัยในเชิงประเด็น โดยใช้พื้นที่หลายๆเขต เพื่อพัฒนาโจทย์งานวิจัยร่วมกัน จะทำให้เกิดผลกระทบในระดับกว้างของชุมชนในพื้นที่ชุมชนเมือง โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร

2. ระบบและกลไกในการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยเกริก ต้องให้ความสำคัญกับนักวิจัยหน้าใหม่ที่ได้ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพราะนักวิจัยกลุ่มนี้มักใช้แนวคิดและแนวปฏิบัติที่เน้นกระบวนการวิจัยแบบนักวิชาการ ซึ่งขาดกระบวนการทำงานกับชาวบ้าน จึงทำให้การปฏิบัติการเพื่อการวิจัยขาดทักษะการนำชาวบ้านมาร่วมคิดร่วมทำ จึงทำให้ชาวบ้านไม่ให้ความสำคัญ อีกทั้ง ชาวบ้านและนักวิจัยชาวบ้านจะมองเห็นเพียงว่านักวิจัยอาจารย์พยายามเสาะหาข้อมูลในชุมชนเพื่อให้งานวิจัยสำเร็จจุลวงเพียงอย่างเดียว

3. การถอดบทเรียนหนุนเสริมในการทำงานของนักวิจัยอาจารย์และนักวิจัยชาวบ้าน หากสามารถดำเนินการได้เป็นระยะๆ เช่น ระยะพัฒนาโจทย์งานวิจัย ระยะการดำเนินงานวิจัย และระยะสิ้นสุดโครงการจะทำให้ทีมวิจัยการพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเกริก ประจำปีงบประมาณ 2561 (ทีมกลไก (2)) หนุนเสริมได้รับทราบปัญหาและหาวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะโครงการวิจัยที่เป็นนักวิจัยรุ่นใหม่

4. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้การวิจัยเพื่อท้องถิ่นในมหาวิทยาลัยเกริก โดยการจัดเก็บชุดความรู้ที่ได้จากการสังสมประสบการณ์ด้านการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ รวมถึงการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อให้อาจารย์หรือนักวิจัยรุ่นใหม่รวมถึงผู้ที่สนใจทั่วไปสามารถเข้าร่วมกิจกรรม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ในหลากหลายรูปแบบอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. (2553). *คุณลักษณะ & วิธีวิทยางานวิจัยเพื่อท้องถิ่น*. เชียงใหม่ : วนิดาการพิมพ์.

กาญจนา ทองทั่ว และคณะ. (2553). *รูปแบบการขับเคลื่อนหนุนเสริมงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในระบบการทำวิจัยของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*. (17 พฤษภาคม 2562) <https://elibrary.trf.or.th/projectresearcherTRFN.asp?>

กาญจนา ทองทั่ว. (2552). *ลีลาวิจัยไต้หวัน*. เชียงใหม่ : วนิดาการพิมพ์.

- ช่อทิพย์ บรมธนรัตน์. (2558). การคิดเชิงระบบ (ตอนที่1)(Systems Thinking). *จุลสารสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ สุขภาพออนไลน์*, 58(1), 14-29.
- ทิพวัลย์ สีจันทร์. (2555). *แนวทางการพัฒนาระบบและกลไกสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เหมาะสมกับพื้นที่ภาคกลาง ตะวันออกและตะวันตก ปีที่ 1.* (17 พฤษภาคม 2562) สืบค้นจาก [https:// elibrary.trf.or.th/search_ab4.asp?page=4&search](https://elibrary.trf.or.th/search_ab4.asp?page=4&search).
- บัญญัติ แก้วส่อง. (2558). *หนึ่งชุมชนหนึ่งงานวิจัย : การเตรียมคนฐานรากเพื่อเข้าสู่เมืองไทย 4.0.* (3 สิงหาคม 2561) <https://vijaitongtin.wordpress.com>.
- ปาริชาติ วัลย์เสถียร และคณะ. (2544). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.* กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วิกรณ์ รักษ์ปวงชน. (2550). *“การติดต่อวาระสมอง การพัฒนาระบบคิด” ในติดต่อวาระนักบริหาร.* กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ดี.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). (2547). *การบริหารจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น.* กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ศุภลักษณ์ วิริยะสุนน. (2556). *ศึกษาการพัฒนากลไกการจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของศูนย์ประสานงานในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง.* (17 พฤษภาคม 2562) สืบค้นจาก [elibrary.trf.or.th/ project_contentTRFN.asp?PJID=RDG50N0014](http://elibrary.trf.or.th/project_contentTRFN.asp?PJID=RDG50N0014).
- Barry Richmond. (1976). “System Dynamic/ system Thinking” : Let’s Just Get On With IT”. *The Fifth Discipline*, 74-75.